



FRAZELOGIZMLARNING GRADATSION SEMANTIKASI

Niyozova Mashhura Usmonovna

Tadqiqotchi:

Email: niyozova.86@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13994944>

Annotatsiya. Frazelogizmlarning semantic, kommunikativ-pragmatik, lingvomadaniy jihatlari ko'plab tilshunoslar tomonidan atroflicha o'rganib chiqilgan. Biroq, ularning semantikasida vujudga keluvchi gradatsiya jarayoni haqida yetarli izlanishlar mavjud emas. Shuning uchun ham maqola muallifi ushbu mavzuga qo'l urdi va tadqiqot natijalarini taqdim etdi.

Kalit so'zlar: gradatsion semantika, kontekst, sinonimiya, tarjima.

Abstract. The semantic, communicative-pragmatic, and linguocultural aspects of phraseologisms have been extensively studied by many linguists. However, there is a lack of sufficient research on the process of gradation that occurs within their semantics. For this reason, the author of this article has addressed this topic and presented the results of the research.

Key words: gradual semantics, context, synonymy, translation.

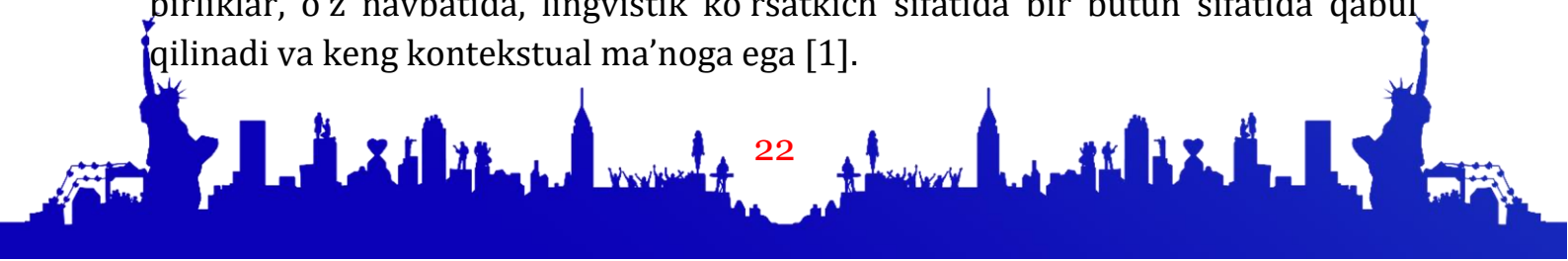
Tilshunoslikning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lgan frazeologizm tadqiqotlari, tilning noyob va murakkab birligi sifatida frazeologik birliklarning semantik xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan. Frazelogizmlar odatda tarkibiy qismlarining lug'aviy ma'nosidan farqli ma'noga ega bo'lib, o'ziga xos semantik yaxlitlikni namoyon qiladi. Ammo bu ma'no bir xil darajada ifodalanmasdan, ba'zida kontekst va ishlatilishiga qarab o'zgarib boradi. Bu o'zgarish "gradatsion semantika" tushunchasi orqali tushuntiriladi.

Ushbu ishning maqsadi frazeologizmlarning gradatsion semantikasini, ya'ni ularning ma'no soyalari va o'zgarishini chuqur o'rganishdir.

Ushbu tadqiqotda frazeologik birliklarning semantik o'zgarishlarini (gradatsiyalarini) o'rganish va bu birliklarning har xil kontekstda qanday ma'nolarni ifodalashini aniqlash maqsad qilib olinadi. Shuningdek, bu frazeologik birliklarning tarjimada qanday o'zgarishini ham ko'rib chiqish rejalashtirilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Frazelogik birliklar tildagi turli xil stabil birikmalardir, ularning umumiy ma'nosi tarkibiy qismlarining alohida lug'aviy ma'nosidan keskin farq qiladi. Bu birliklar, o'z navbatida, lingvistik ko'rsatkich sifatida bir butun sifatida qabul qilinadi va keng kontekstual ma'noga ega [1].





Gradatsion semantika bu til birliklarining semantik ma'nosi kontekstga qarab asta-sekin o'zgarib borishini anglatadi. Frazelogik birliklar ham bu jarayonga duch keladi, ular turli kontekstlarda turlicha ma'no soylari bilan ishlatilishi mumkin [2].

Frazelogizmlarning kontekstual o'zgarishi. Frazelogik birliklarning ma'nosi foydalanish joyiga va so'zlovchining nutq maqsadiga qarab o'zgaradi. Masalan, "muzni eritmoq" iborasi turli kontekstlarda salbiy yoki ijobiy ma'no kasb etishi mumkin [2].

Frazelogik birliklarning sinonimik o'zgarishlari. Frazelogizmlar sinonim birliklar orqali gradatsion o'zgarishlarga duch keladi. Bir necha frazeologizmlar bir xil umumiy ma'noni anglatadi, lekin ular turli darajadagi emosional yuklama va stilistik nuanslar bilan ajralib turadi [4].

Frazelogizmlarning tarjima masalasi ham murakkab jarayonlardan hisoblanadi. Frazelogik birliklarni bir tildan ikkinchi tilga tarjima qilishda gradatsion semantik o'zgarishlar katta ahamiyatga ega. Tarjimada frazeologizmlarning to'liq ekvivalentini topish qiyin bo'lishi mumkin va natijada semantik yo'qotishlar sodir bo'ladi [3].

Frazelogizmlarning ma'nolarini boshqa tilga tarjima qilganda kontekst va ma'no soylari muhim o'rin tutadi. Frazelogizmning aniq semantik gradatsiyasi tarjima davomida qo'llanilishi lozim [3].

XULOSA

Frazelogik birliklarning gradatsion semantikasi tilning murakkab va ko'p qirrali jihatlarini namoyon qiladi. Ularning kontekstual va stilistik jihatdan o'zgarishi ham, tarjima jarayonidagi qiyinchiliklar ham ushbu til birliklarining qadrini oshiradi. Ushbu tadqiqot frazeologizmlarning semantik o'zgarishlarini tushunishga qo'shilgan muhim hissadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. G'ofurov S. T. Frazelogizmlarning semantik tahlili. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2004.
2. Komilov Sh. A. Frazelogiya va uning nazariy asoslari. – Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti, 2010.
3. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. – London: Routledge, 1992.
4. Koonin A. V. Phraseological Units in the English Language. – Moskva: Vysshaya Shkola, 1986.

